

Recenzja

rozprawy doktorskiej mgr Magdaleny Rękas

„ZJAWISKO SMARTFONIZACJI A AKTYWNOŚĆ FIZYCZNA UCZNIÓW SZKÓŁ PONADPODSTAWOWYCH NA PODKARPACIU”.

Praca została przygotowana w roku 2022

na

Uniwersytecie Rzeszowskim,

Kolegium Nauk Medycznych, Instytut Nauk o Zdrowiu

Promotor: prof. dr hab. n. med. Paweł Januszewicz

Promotor pomocniczy: dr n. o zdr. Joanna Burzyńska

Recenzja wykonana na podstawie umowy o dzieło, zleconej przez

Rrektora Uniwersytetu Rzeszowskiego –

Pana prof. dr hab. Sylwestra Czopka

Recenzja przygotowana przez prof. dr hab. n. med. Janusza Książyka,
Klinika Pediatrii, Żywienia i Chorób Metabolicznych
Instytut „Pomnik – Centrum Zdrowia Dziecka”, Warszawa.

Pani mgr Rękas jest absolwentką Uniwersytetu Rzeszowskiego na kierunku Pielęgniarstwo (2010-2015). Pracowała jako pielęgniarka w Domu Pomocy Społecznej (2013-2016), jest asystentem (od 2016) na Uniwersytecie Rzeszowskim, Kolegium Nauk Medycznych, Instytut Nauk o Zdrowiu oraz edukatorką w cukrzycy w Klinicznym Szpitalu Wojewódzkim nr 2 w Rzeszowie, II Klinika Pediatrii, Endokrynologii i Diabetologii Dziecięcej (od 2017).

Ukończyła liczne kursy specjalistyczne oraz szkolenie specjalistyczne w dziedzinie pielęgniarstwa pediatrycznego (2018).

Jest Autorką 10 prac (artykuły i rozdziały) w języku polskim i angielskim (Liczba IF – 3,64, Punktacja MEN – 334).

Rozprawa doktorska (tytuł jak wyżej) zawarta jest na 164 stronach tekstu zasadniczego i ma charakter pracy monumentalnej.

Spis treści tekstu zasadniczego (błąd numeracji stron od pozycji „Piśmiennictwo”) zawiera 4 rozdziały, podzielone na pozycje tematyczne. Piśmiennictwo zawiera 184 pozycji literatury polskiej i światowej. W publikacji umieszczono 88 tabel oraz 30 rycin.

Przedmiotem badań była analiza zjawiska smartfonizacji definiowanej jako „świadomość użytkowników dotyczących urządzeń mobilnych” a smartfony zdefiniowano „jako urządzenia łączące technologię telefonu komórkowego i laptopa”. Smartfony funkcjonują jako telefon – do prowadzenia rozmów, aparat fotograficzny, kalkulator, kalendarz, narzędzie do komunikacji tekstowej, dostępu do internetu i obserwacji wizualnej dzięki zastosowaniu kamery internetowej.

Autorka – na podstawie piśmiennictwa – definiuje niebezpieczeństwa wynikające z częstego używania smartfonu, z których najbardziej groźnym jest uzależnienie mające cechy nałogu. Fonoholizmem nazywa się zjawisko nadmiernego korzystania z telefonu komórkowego, które niesie zagrożenia wystąpienia niekorzystnych objawów fizycznych i psychicznych. Autorka szczegółowo wymienia te objawy.

Doktorantka przedstawia też charakterystykę rynku smartfonów oraz wpływu aktywności fizycznej na zdrowie i omówiła metody oceny aktywności fizycznej. Zajęła się też nadwagą, i otyłością w aspekcie definicji, rozpoznania epidemiologii, przyczyn i skutków tego zjawiska oraz zastosowanych metod zapobiegania i leczenia.

Celem badania było poznanie wiedzy dotyczącej zjawiska smartfonizacji w aspekcie aktywności fizycznej oraz nadwagi i otyłości wśród młodzieży szkół ponadpodstawowych z województwa podkarpackiego.

Autorka określiła 11 hipotez badawczych.

Badaniami objęto młodzież (460 dziewcząt i chłopców) w wieku od 16 – 19 lat, po uzyskaniu zgody ucznia i opiekuna na udział w badaniu. Zastosowano technikę ankiety oraz podstawowe badania antropometryczne łącznie z oceną aktywności fizycznej przy pomocy kwestionariusza i akcelerometru. Kwestionariusz pozwolił na ocenę uzależnienia od telefonu komórkowego.

Zastosowano adekwatne metody statystyczne przy pomocy programu IBM SPSS Statistics 20.

Wstępnie przeprowadzono badania pilotażowe na grupie 50 uczniów, a następnie badania właściwe na grupie 400 uczniów dobieranych przy pomocy losowania. Jeden z etapów badania polegał na pomiarze aktywności fizycznej za pomocą akcelerometru u 100 badanych.

Badani zostali scharakteryzowani pod kątem wieku, rodzaju szkoły, miejsca zamieszkania i warunków mieszkaniowych a także sytuacji materialnej rodziny i wykształcenia rodziców.

Badani zostali też ocenieni poprzez analizę wyników antropometrycznych oraz zastosowanie smartfonów w odniesieniu do parametrów określonych w hipotezach badawczych.

Jak to napisałem na wstępie, praca ma charakter „monumentalny” co uzasadnia, że jednostkowe odniesienie się do wykonanych analiz, przy ich ogromnej liczbie, jest niezwykle trudne i niepotrzebne, przy braku moich uwag krytycznych.

Zwraca uwagę, że dziewczęta częściej zainteresowane były używaniem smartfonów niż chłopcy a czynniki socjodemograficzne mają znaczenie także

w ocenie aktywności fizycznej, postrzeganiem siebie jako osoby uzależnionej.

Bardzo interesującym wnioskiem jest odrzucenie hipotezy, że w grupie uzależnionych od telefonu komórkowego występuje nadwaga i otyłość. Stwierdzono jednak związek uzależnienia z wyższym wskaźnikiem BMI i wyższymi wartościami centyla BMI ale nie potwierdzono tego związku z wyższym wskaźnikiem WHR (stosunek obwodu talii i bioder).

Wnioski jakie przedstawiła Doktorantka są spójne z wynikami badań.

Szczególnie ważne są te, które określają związek aktywności fizycznej z płcią (wyższy u mężczyzn, uczniów technikum/ zasadniczej szkoły zawodowej, osób mieszkających w domu jednorodzinnym, mieszkańców miast). Kryteria uzależnienia od telefonu komórkowego spełniło ok. 40% badanych (częściej kobiety, mieszkańcy bloków, uczniowie technikum/ zasadniczej szkoły zawodowej oraz osoby z wyższą wartością centyla BMI). Optymistycznym wnioskiem jest, że aktywność fizyczna młodzieży był zadowalający a wraz ze wzrostem aktywności fizycznej zmniejszało się ryzyko uzależnienia od telefonu komórkowego, przy czym występowanie nadwagi/ otyłości potwierdzono u 20% młodzieży, lecz nie wpływała ona bezpośrednio na uzależnienie od telefonu komórkowego.

Mądra i wszechstronna dyskusja, oparta o wyniki i piśmiennictwo świadczy o dojrzałości badawczej Autorki, która próbowała znaleźć odpowiedź czy smartfon przyczynia się do braku aktywności fizycznej, a tym samym do nadwagi czy otyłości. Autorka postuluje wpływanie na świadomość negatywnych skutków korzystania ze smartfona, szczególnie w wieku do 16 lat życia.

W podsumowaniu:

Przedstawiona do oceny praca doktorska w dyscyplinie nauki o zdrowiu spełnia warunki określone w zapisach Ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 30 sierpnia 2018 r. poz. 1668), a ze względu na jej walory poznawcze, liczbę i wszechstronność wykonanych badań, sposób prezentacji (spójny i logiczny) oraz wnioskowanie zasługuje na wyróżnienie.

Warszawa 01.06.2022.

A handwritten signature in blue ink, reading "Janusz Książek". The signature is written in a cursive, flowing style.

prof. dr hab. n. med. Janusz Książek